

LBRIS

We know
books

Sfântul Ambrozie cel Mare

Tâlcuiri la Facere

Vol. 3

Traducere din limba latină

Andreea Stănciulescu

EDITURA EGYMENITA

Is. 60:9
Plîng. lui Ier. 4:19

Înnotați, ca și cum ați trece dincolo de lumea aceasta, nu rătăcind asemenea corăbiilor din Tharsis, ci vă îndreptați calea spre limanurile cele înțeleghătoare și duceți cu voi bogățiile mării! Așa vă grăbiți, ca să se zică despre voi: «Sprinteni s-au făcut mai mult decît vulturii!»! Vedeți, dar, că trebuie să fugim de mînia ce va veni, de care au putut să se depărteze cei ce și-au întărit prin pocăință nădejdea izbăvirii și au primit înlăuntrul lor credința iertării ce va să fie prin Domnul nostru Iisus Hristos, a Căruî Împărăție este din veci și acum și pururea și în toți vecii vecilor. Amin.

Cuprins

Despre Avraam	5
Despre Isaac	173
Fuga de lume	241

Traducere după ediția îngrijită de Biblioteca:

Ambrossiana, Mediolani

Sancti Ambrosii Episcopi Mediolanensis

Opera 2/II

© Editura Egumenița pentru prezenta ediție

ISBN 978-973-8926-96-7

DESPRE AVRAAM

CARTEA I

1. Numele cărții acesteia este Avraam, pentru că ne face să luăm aminte, pe rînd, și la faptele acestui patriarh. Cuvîntul nostru despre dînsul va fi dintru început duhovnicesc și simplu. Și dacă printr-un grai mai înalt se vădește oarecare sporire și chip și strălucire a bunătății, însă a privi fie și urmele cele din afară ale faptelor sale este tot o sporire a bunătății. De bună seamă, dacă cele pe care firea le-a zămislit spre hrana oamenilor au nu unul, ci îndoit sau încă și mai îmbelșugat dar, cu cît mai vîrtos cele cu care se îndestulează sufletele sunt socotite îndeobște a avea nu puține, ci bogate folosințe și mulțime de roade.

2. Nu este, dar, lucru neînsemnat și de prisos. De bună-seamă, așa precum Domnul Dumnezeu nostru, cu darul covîrșitor al binecuvîntării Sale, a dăruit ca prin harul Său să-i cheme pe ceilalți, iar predania Sa să le aducă îndreptare și încă și Moise ne-a arătat că ni se cade a urma lui, pentru ca la vederea acestui bărbat inimile oamenilor

căzute în păcat să învieze ca dintr-un mormînt pămîntesc, nu se cuvine a fi socotit lucru deșert dacă și noi urmăm mai de aproape pașii acestui bărbat. Căci înțelepții lumii acesteia, anume Platon, însuși părintele filosofilor, și-a pus în gând să cerceteze *Viața Cetății*¹, însă nu pe cea adevărată, ci una închipuită și înfățișată de dînsul, ca să ne învețe cum trebuie să fie Republica. Și astfel a socotit de cuviință să înfățișeze ceea ce nici nu auzise, nici nu văzuse în vreo cetate, pentru ca cei la care se află puterea să poată rîndui chipul în care să cîrmuiască Republica. Și Xenofon, tovarășul de învățătură al lui Platon și ucenicul lui Socrate, avînd ca temei fapte închipuite, a voit să înfățișeze chipul înțeleptului în cartea sa, *Ciropedia*, pentru ca viețuirea regelui celui drept și înțelept să iasă la iveală din sînul cel tainic al filosofiei. Cu cît mai vîrtos ni se cuvine nouă a cugeta nu la chipul cel plăsmuit al vreunui bărbat înțelept, ci la sfințenia cea vădită și întemeiată pe dumnezeiasca învățătură a celui pe care Moise astfel l-a înfățișat, de parcă ar privi în urma sa, încă și a urma căile lui.

2.3. Cu adevărat a fost bărbat mare și strălucit, plin de podoabele multor bunătăți, pe

¹ πολιτεία(gr.)-*Viața Cetății*, scriere cu același nume a lui Platon

care filosofia cu năzuințele sale nu l-a putut ajunge. Încă de mai puțin preț este ceea ce a închipuit acela, decît ceea ce a împlinit acesta și adevărul cel simplu al credinței este mai mare decît minciuna cea trufașă a grăirii meșteșugite. Drept aceea să cercetăm în ce chip a lucrat evlavia întru bărbatul acesta. Căci bunătatea aceasta este cea dintîi, ca una ce este temeiul celorlalte și după dreptate pe ea a cerut-o mai întîi Dumnezeu de la dînsul, zicîndu-i: «Ieși din pămîntul tău și din rudenia ta și din casa părintelui tău». De ajuns ar fi fost să zică *din pămîntul tău*, însă acolo scria să iasă din rudenia sa, din casa părintească. Tocmai pentru aceea a adăugat pe fiecare în parte, ca să-i cerce simțirile, ca nu cumva să pară fie că a ales un om fără de judecată, fie că în poruncile cele dumnezeiești se gătește vreo înșelăciune. Însă după cum s-a convenit ca predaniile să fie adunate laolaltă, ca să nu rămîină ceva ascuns, tot astfel a fost de trebuință să-i fie puse înainte și răsplăți, ca nu cumva să cadă în deznădejde.

4. Este ispitit ca un puternic, este îmbărbătat ca un credincios, este chemat ca un drept și după dreptate «a ieșit de îndată ce i-a grăit lui Domnul și a ieșit dimpreună cu dînsul și Lot». Aceasta este ceea ce se vestește în graiurile celor șapte înțelepți ἑποῦ θεῶν, adică *a-i urma lui Dumnezeu*.

Facere
12:1

Facere
12:4

Facere
11:31Filipeni
3:20

Avraam a prevestit cu fapta graiurile înțelepților și urmînd pe Domnul, a ieșit din pămîntul său. Însă odinioară pămîntul său fusese altul, adică ținutul caldeilor dintru care a ieșit Thara, părintele său și s-a mutat în Haran, încă l-a dus cu sine și pe nepotul său și către dînsul se grăise: «Ieși din rudenia ta». Să cercetăm de aceea dacă nu cumva a ieși din pămîntul său înseamnă a ieși din pămîntul acesta, adică a se ridica dintr-un soi de ședere în trup, dintru care a ieșit și Pavel care a zis: «iar petrecerea noastră în ceruri este», dacă nu înseamnă încă și a ieși din ispitele și desfătărilor cele trupești, pe care le-a numit un fel de rudonii ale sufletului ce se cuvine a fi împreună-pătimitor cu trupul, cîtă vreme rămîne împreună-legat cu lanțul său. Drept aceea se cuvine a ne depărta de viețuirea cea pămîntească și de desfătărilor cele lumești, de năravurile și de faptele vieții de mai-nainte, spre a ne schimba nu doar locul, ci încă și pe noi înșine. De rîvnim a rămîne întru Hristos, să lepădăm cele stricăcioase. Iar cele stricăcioase dintru noi sunt trupul, desfătarea, glasul, ca unele ce sunt supuse patimilor celor trupești. Iar prin glas înțelegem patimile. Drept aceea, pentru că sufletul nostru este διμερής, adică cu îndoită împărțitură, avînd și parte înțelegătoare, și parte neînțelegătoare care se împarte în trup, în ispitele desfătării

trupești și în celelalte patimi ale trupului, bărbatul cel drept se cuvine a osebi și despărți partea cea înțelegătoare a sufletului său de partea cea neînțelegătoare. Căci aceasta înseamnă a pleca din Haram ca și cum ar ieși din niște peșteri, tainițe și ascunzișuri. Căci al cugetului pătimaș este obiceiul de a se ascunde. Și noi, dar, urmînd lui Avraam, să ieșim din ascunzișuri! Căci dacă suntem fiii lui Avraam, să facem și faptele lui Avraam, ca să lumineze faptele noastre înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. Dreptul mărturisește împăratului faptele sale, iar păcătosul se tăinuiește pe sine, precum și Adam voia să se tăinuiească, însă nu s-a putut ascunde. Și s-a supus Avraam poruncii și se spune că nu s-a strecurat nici o zăbavă.

5. Ieșind, «a străbătut ținutul pînă la Sichem», care în tîlcuire se numește *umăr* sau *grumaz*, prin care înțelegem împlinirea lucrului poruncit, de vreme ce și mai jos avem scris: «S-a supus umărul său sub povară». Drept aceea înțelegem că prin închipuirea locurilor se înfățișează aceea că Avraam cel sfînt și-a vădit jertfa sa nu doar prin rîvnă, ci încă și prin tăria cea roditoare cu care a ajuns pînă la stejar. În locul acesta i s-a arătat Domnul și i-a zis: «seminției tale voi da pămîntul acesta». Vezi în ce chip, printr-o făgăduință mereu înnoită,

Matei
5:16Psalmi
44:1Facere
3:8Facere
12: 6Facere
49:15Facere
12:7

învață și deprinde pe cel slab. Încă și el, aducându-și aminte de neputința sa, îi dăruiește tot lui Dumnezeu și nu cere nimic pentru sine. Drept aceea a și «zidit jertfelnic lui Dumnezeu, Căruia S-a ivit lui și a plecat de acolo la munte, spre răsărit de Betleem», poftind să vadă pe Soarele dreptății Ce avea să răsară. Și pentru aceea și-a așezat cortul său nu în văi, ci în munte, pentru că Dumnezeu este al munților, iar nu al văilor.

Facere
12:7-8

Maleahi
3:20

1 Regi
20:28

Facere
12:8

6. «Și a chemat numele Domnului.» Unde este Betel, acolo este casa lui Dumnezeu, tot acolo și jertfelnicul, iar unde este jertfelnicul, acolo este chemarea lui Dumnezeu. Și după dreptate a avut atâtea sporiri, pentru că nădăjduia că Dumnezeu îi va fi spre ajutor. Atletul Domnului este încercat și se întărește prin împrejurările cele potrivnice. A mers în pustie: vine peste el foamea și se pogoară în Egipt. Aflase că în Egipt este desfrîul tinerilor, risipa, pofta cea nerușinată, neînfrînarea poftelor. Băgase de seamă că între astfel de bărbați cinstea femeii va fi lipsită de apărare și frumusețea soției sale îi va fi spre primejdie și a povățuit-o să-și zică soră a sa. Prin aceasta învață că nu trebuie căutată cu dinadinsul frumusețea soției, care adesea îi pricinuieste bărbatului moartea. Căci pe bărbat nu-l desfată atîta frumusețea femeii, cît sfințenia și cumiștenia ei. Cea ce pofteste dulceața

Facere12,
9-10

Facere
12:13

cununiei, să nu umble după femeie mai presus de sine prin avuție, pe care nu o țin în frîu lipsurile casei, ci după cea împodobită cu obiceiurile cele bune, iar nu cu salbe. Femeia, dacă se știe de neam mai bun decît bărbatul, adesea îi pricinuieste necinste. Acestea sunt rudeniile ale mîndriei. Sara nu era mai bogată în avuții, nici nu era de neam mai bun. Drept aceea nu își socotea bărbatul mai prejos de sine, pentru aceea îl îndrăgea ca pe unul deopotrivă în vrednicie, pentru aceea nu s-a supus nici avuției, nici părinților, nici rudeniilor, ci urma bărbatului său oriunde mergea. A mers în ținuturi străine, a slujit ca soră a sa, mulțumită să-i fie primejdută mai lesne cinstea, decît izbăvirea bărbatului, dacă astfel ar fi fost de trebuință. Și ca să-și păzească soțul, a mințit că-i este frate, ca nu cumva să-l omoare primejdutorii curăției sale ca pe un împotrivor și răzbunător al soției. Ba încă, de îndată ce au văzut-o egiptenii, minunîndu-se că era frumoasă foarte, au dus-o la regele lor și cu Avraam s-au purtat bine, cinstindu-l ca pe un frate al celei care plăcuse regelui.

Facere
12:14-16

7. «Și a certat Domnul pe Faraon cu certări mari și rele, și casa lui, pentru Sara, femeia lui Avraam». Mare mărturie și pildă de păzire a curăției este cuvîntul acesta ce povățuiește ca fiecare să se arate curat, să nu rîvnească așternut

Facere
12:17

străin, nici să se repeadă la femeie străină cu nădejdea că nu va fi vădit sau că fapta nu-i va fi pedepsită. Să nu se ispitească nici de negrija, nici de prostia sau lipsa mai îndelungată a soțului. De față stă Dumnezeu, întîi-stătătorul cununiei, de Care nimic nu se ascunde, nimeni nu fuge, nimeni nu-și rîde. Veghează în locul bărbatului ce nu e de față, ține străjile, încă și fără străji prinde pe cel vinovat mai înainte de a săvîrși lucrul pentru care s-a gătit. În sufletul fiecăruia, în mintea tuturor cunoaște fărădelegea. Necredinciosule, și de l-ai înșelat pe soț, pe Dumnezeu nu-L înșeli! Și de ai fugit de soț, de ți-ai rîs de judecătorul din for, nu scapi de Judecătorul a toată lumea! Acela mai greu pedepsește nedreptatea făcută celui sărac, ocările aduse soțului neveghetor. Și mai mare este nedreptatea de a fi necinstit și neluat în seamă Făcătorul nunții, decît păzitorul ei.

8. Încă Faraon însuși, împăratul egiptenilor, pe care îl împietrea trufia puterii împărătești și îl abăteau de la obiceiul curăției nerușinarea și desfrîul Egiptului, l-a chemat pe Avraam și l-a certat, zicînd: «Pentru ce ai făcut aceasta mie? Pentru ce nu mi-ai zis că femeia ta este, ci mi-ai zis că *sora mea este* și am luat pe ea mie femeie? Și acum iată, femeia ta înaintea ta». Măcar deși era sălbatic și păgîn după fire, însă arată că și în

eresurile străine și păgîne se poartă de grijă cinstei și chiar și egiptenii trebuie să fugă de fărădelegea înșelăciunii. Cea ce se îndreptățește pe sine cu neștiința osîndește neînfrînarea. Și nu-i lucru de mirare că păgînul a cunoscut pravila firii: fapturnile cele fără de grai, care nu sunt supuse vreunor pravile, nu păstrează doar credință soților lor, ci păzesc încă și curăția unei singure împreunări. Drept aceea, mai mare este pravila firii decît învățătura legilor. Nu este, dar, lucru de mirare că și regele acesta egiptean, care nu se temea de oameni, s-a temut de Dumnezeu și a plătit vina înșelăciunii cea ce nu era supus vreunei pravile, ca un datornic. Și pe dată, cînd a cunoscut că este femeia altuia, nu doar că a înapoiat-o pe dînsa bărbatului ei, ci încă acestuia i-a dat și călăuze să-l însoțească, ca nu cumva vreunul de neam păgîn să aducă vătămare fie avuției bărbatului, fie cinstei femeii.

9. Preafrumoasă este și întîmplarea acesta spre a stîrni rîvna evlaviei, căci cea ce urmează lui Dumnezeu pururi este ocrotit. Și pentru aceasta se cuvine a-L pune pe Dumnezeu mai presus decît toate și nici cugetarea la patrie, nici iubirea de părinți și de fii, nici vederea soției nu trebuie să ne împiedice de la împlinirea cereștilor predanii. Pentru că Dumnezeu pe toate acelea ni le dăruiește și puternic este a păzi cele ce dăruiește. Și de aceea mare este pilda evlaviei

lui Avraam, de vreme ce coboară în Egipt cu femeia sa cea frumoasă. Bărbatul cel drept de bună seamă că purta grijă de cinstea casei sale, însă mai mare îi era rîvna spre desăvîrșirea evlaviei, ca să nu pară că a socotit păzirea așternutului mai presus decît cereștile porunci. Și pentru că le-a disprețuit pe toate pentru Dumnezeu, le-a primit de la Dumnezeu pe toate înmulțite. Însă mai întîi Dumnezeu i-a dăruit răsplata cinstei, ce o știa plăcută soției. Căci de vreme ce, în rîvna de a se supune cuvîntului dumnezeiesc, pusese în primejdie chiar și cinstea femeii, apără acum curăția așternutului lor.

3.10. Cele dintîi locuri le-a dobîndit, după o dreaptă rînduială, evlavia. Să cercetăm și frumusețea celorlalte bunătăți. Se îndulcea Avraam cel sfînt de însoțirea nepotului, către care avea iubire părintească. Se făcu sfadă între slugile nepotului și ale unchiului. Cel plin de înțelepciune ia seama că prin gîlcevile slugilor se risipește îndeobște împăciuirea dintre stăpîni. A tăiat legătura vrajbei spre a nu se strecura răutatea. De bună-seamă a socotit mai îngăduit a desface legătura nunții decît a strica prietenia. Aceasta se cuvine a o face și tu, de ți s-ar întîmpla poate ceva de felul acesta, spre a stîrpi sămînța gîlcevii. Căci nu ești tu mai tare decît Avraam. Acela a socotit că trebuie să se depărteze și să nu nesocotească sfada dintre slugi. Și de ești tu mai

Facere
13:8

puternic, ia seama să nu fie celălalt mai slab și să-și plece urechea la șoaptele slugilor. Adesea slujirea îndeobște seamănă vrajbă între părinți. Desparte-te mai bine, ca să se păzească prietenia! O singură casă nu suferă doi stăpîni laolaltă. Au doară nu este mai bine a te despărți cu prietenie, decît a sta laolaltă cu vrajbă?

11. Patriarhul ne învață și în ce chip să fie despărțirea aceasta: cel mai tare să se depărteze, cel mai slab să aleagă, să nu aibă pricină a se plînge. Nu va putea defăima alegerea sa. Nu va avea prilej de a da înapoi cel căruia i se dă puțința de a alege, nici cel ce se desparte nu se simte împovărat. Căci cu cît este mai înțelept, cu atît este mai veghetor, ca nici să nu fie îngădit prin despărțire, nici înșelat prin alegere.

12. S-a despărțit Avraam, «pentru că», zice, «nu-i încăpea pe dînșii pămîntul laolaltă», pentru că erau prea bogați. Patimă lumească este a nu-i încăpea pămîntul pe cei bogați, căci pofta bogățiilor nu-și are sațiu. Cu cît mai avut este cineva, cu atît este mai lacom de avuție. Poftește să-și lărgească hotarele țarinii, să-l alunge pe cel de lîngă el. Au doară astfel a fost și Avraam? Cu nici un chip, măcar deși la început și dînsul era nedesăvîrșit. Căci unde era desăvîrșire mai înainte de venirea lui Hristos? Nu venise încă Cea Ce zicea: «De voiești să fii desăvîrșit, mergi și vinde-ți toate ale tale și dă-le săracilor și vino

Facere
13:6

Matei
19:21